

Elke drie maanden verzorgt de VKCR een overzicht van de laatste ontwikkelingen op het gebied van kunst, cultuur en recht.

Suggesties, aanvullingen en opmerkingen zijn van harte welkom op het mailadres: nieuws.vkcr@gmail.com

INHOUD

1. Wet- en regelgeving
2. Kunsthandel
3. Criminaliteit
4. Musea
5. Restitutie
6. Uitingsvrijheid
7. Overig nieuws

Kalender/ Events

15 oktober. Kröller-Müller lanceert bordspel.

Het Kröller-Müller Museum heeft het bordspel Art Collector gelanceerd, waarin spelers in de voetsporen van Helene Kröller-Müller kunnen treden en jacht maken op de beste kunstverzameling >>

Een goed 2020 gewenst!

Vuurwerk te Den Haag, Laurens Scherm, 1691, [Rijksmuseum](#)

Mededelingen

Een event organiseren/delen

Als u - lid van de vereniging - een event organiseert op het gebied van kunst, cultuur en recht, dan kunt u de uitnodiging desgewenst naar ons sturen. Wij zullen hem in beginsel in onze kalender zetten.

1. Wet- en regelgeving

10 januari. Implementatie vijfde anti-witwasrichtlijn uitgesteld

De implementatie van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme ('Wwft') ten gevolge van de implementatie van de vijfde anti-

witwasrichtlijn, die voor 10 januari in werking zou moeten treden, is tot onbekende datum uitgesteld.

Eerder, op 10 december, is de vierde Implementatiewet anti-witwasrichtlijn aangenomen.

De Tweede Kamer heeft op 10 december 2019 wetsvoorstel 35245 - Implementatiewet wijziging vierde anti-witwasrichtlijn aangenomen. Het voorbereidend onderzoek door de Eerste Kamercommissie voor Financiën (FIN) vindt plaats op 28 januari 2020. Echter, al voor de implementatie van deze wijziging volgde naar aanleiding van de vierde anti-witwasrichtlijn (Richtlijn (EU) 2015/849, "AMLD4") een nieuwe vijfde anti-witwasrichtlijn (AMLD5). De AMLD5 zou – zoals hierboven opgemerkt- voor 10 januari 2020 uiterlijk in werking treden, maar is in Nederland tot onbekende datum uitgesteld, evenals de inwerkingtreding van de vierde.

De betreffende richtlijn heeft o.a. invloed op de handel in kunst: Galeriers, kunsthandelaren en partijen die kunst opslaan moeten klanten en wederpartijen bij de transactie gaan identificeren, ongebruikelijke transacties bij de overheid melden, een risicostrategie maken en personeel gaan opleiden. bronnen [De Nederlandsche Bank](#), [EuropaNu](#) en de [Eerste Kamer](#)

[Kamerdossier 35245, Implementatiewet wijziging vierde witwasrichtlijn](#)

[Zie hier een achtergrondartikel van de NOS over de regelgeving binnen de kunstsector](#)

21 november. Arrest HvJ EU - Alle rechtbanken in kort geding bevoegd voor Europese merken en modellen

Het Hof van Justitie van de EU besliste op 21 november dat alle Nederlandse rechtbanken bevoegd zijn om in kort geding 'voorlopig' te beslissen over de inbreuk op Europese modelrechten. In verordening nr. 6/2002 is bepaald dat de lidstaten op hun grondgebied één of meer "rechtbanken voor het Gemeenschapsmodel" (inzake bescherming van het design van een product) moeten aanwijzen. In Nederland is die bevoegdheid exclusief toegewezen aan de rechtbank Den Haag, waarbij aan één van de rechters daarvan ook de kortgedingbevoegdheid werd toegekend. De Hoge Raad betwijfelt evenwel of die kortgedingbevoegdheid exclusief aan de rechtbank Den Haag toekomt. Volgens het HvJ EU is dat niet het geval.

Hof: Artikel 90, lid 1, van verordening (EG) nr. 6/2002 bepaalt dat de rechtbanken van de lidstaten die bevoegd zijn voorlopige of beschermende maatregelen te bevelen voor een nationaal model, tevens bevoegd zijn dergelijke maatregelen te bevelen voor een Gemeenschapsmodel. bron [rechtsspraak.nl](#)

[HvJ EU, 21-11-2019, nr. C-678/18, door Hoge Raad der Nederlanden \(ECLI:EU:C:2019:998\)](#)

2. Kunsthandel

24 december. Frankrijk voorkomt export middeleeuws schilderij van 24 miljoen euro

Een dertiende-eeuws schilderij van de Italiaanse schilder Cimabue is door de Franse staat uitgeroepen tot nationaal erfgoed. Het werk – dat tot voor kort jarenlang in een Franse keuken hing - werd in oktober voor ruim 24 miljoen euro geveild aan een buitenlandse koper. Door de nieuwe status is de verkoop tijdelijk tegengehouden, meldt [The Guardian](#): De regering heeft 30 maanden de tijd om het schilderij terug te kopen, waarna deze zal worden toegevoegd aan de collectie van het Louvre in Parijs, waar ook ander werk van Cimabue hangt. bron [The Art Newspaper](#)

17 december. Ministerie wil kunsthandel naar buitenland meer reguleren

Minister Van Engelshoven (Cultuur) gaat Nederlands erfgoed beter beschermen. Daarmee wil ze voorkomen dat belangwekkend cultureel erfgoed in particulier bezit uit Nederland verdwijnt. Dat schrijft zij aan de Tweede Kamer in reactie op het rapport *Van terughoudend naar betrokken*, van de commissie-Pechtold. bron [de Rijksoverheid](#) en zie [NRC](#) voor een achtergrondartikel

Beantwoording Kamervragen 17 december 2019

Kamerbrief 17 december 2019, 17869997

Rapport Van terughoudendheid naar betrokkenheid, Commissie Pechtold 30 september 2019

2 december. Nieuw samenwerkingsverband om kunstvervalsing tegen te gaan

Het nieuwe samenwerkingsverband International Catalog Raisonné Association is in het leven geroepen om gericht vraagstukken betreffende authenticiteit van erfgoed en kunstwerken aan te pakken: De ICRA is een groep zonder winstoogmerk die ten doel heeft vervalsingen te helpen beperken door specialisten en kunsthandelaren toegang te geven tot scherp juridisch specialistisch advies. De samenwerking is het gevolg van toenemende vervalsingen op de kunstmarkt, waardoor kunstexperts te maken hebben gehad met juridische procedures en zelfs met bedreigingen wegens weigering om werken als origineel te authentifieren. bron Financial Times

3. Criminaliteit

25 november. Spectaculaire kunstroof in museum Dresden

In museum Dresden zijn juwelen uit de 18e eeuw gestolen. Volgens de minister van Binnenlandse Zaken van de deelstaat Saksen zijn de kunststukken van "onmetelijke waarde" voor de culturele identiteit. Het museum geldt als een van de grootste schatkamers van Duitsland en Europa. bron NOS

20 november. 300 miljoen aan werk van Anselm Kiefer en andere Duitse kunstenaars op mysterieuze wijze verdwenen in China

In China zijn 342 kunstwerken in bruikleen van de in Duitsland gevestigde verzamelaar Maria Chen-Tu verdwenen, waaronder o.a. werken van Markus Lüpertz, Anselm Kiefer en Renate Graf. De werken zijn naar verluidt 300 miljoen euro waard en waren in bruikleen gegeven aan een Chinese zakenman voor een reeks tentoonstellingen in China. Tot op heden is nog onduidelijk wat er aan de hand is. bron artnet

19 november. 10.000 gestolen kunstwerken ontdekt na politie-invallen in Europa

Politie-invallen in Europa hebben geleid tot de ontdekking van 10.000 gestolen archeologische (kunst)werken uit voornamelijk Italië. De Italiaanse politie heeft naar aanleiding hiervan 23 personen gearresteerd die verbonden zijn aan een grote internationaal kunsthandel-netwerk in Europa. In totaal namen 350 agenten uit vijf landen deel aan de complexe operatie (*operatie Achei*), waarbij 80 locaties werden binnengevallen in vier verschillende landen. bron artnet

16 oktober. Twee Britse kunstinvesteringsbedrijven lichten voor 1,3 miljoen op

Een Britse waakhond heeft twee frauduleuze kunstinvesteringsbedrijven gesloten die nietsvermoedende financiers voor 1,3 miljoen dollar hebben opgelicht. De deelnemers dachten dat ze investeerden in werken van Picasso en Dalí. De bedrijven Gem Tobin Ltd, gevestigd in Cheshire, en Dinonyus Design Services Ltd., gevestigd in York, werden op 7 oktober overgedragen aan vereffenaars bij het High Court in Manchester. bron artnet

4. Musea

17 oktober. Italiaans gerechtshof beslist na lange strijd dat Da Vinci naar Louvre mag

Een Italiaans gerechtshof heeft, na een jarenlange juridische strijd, beslist dat de wereldberoemde tekening *Vitruvian Man* van Leonardo da Vinci (1490) tentoongesteld mag worden in het Louvre, Parijs. Eerder deze maand werd door een uitspraak van de lagere rechtbank de uitlening nog geblokkeerd. Het werk wordt onderdeel van de komende overzichtstentoonstelling van het Louvre, die de 500e verjaardag van de dood van de kunstenaar markeert. Volgens de erfgoedvereniging Italia Nostra, die de rechtszaak had aangespannen, is het werk te fragiel om het land te verlaten en loopt het risico beschadigd te raken door de heldere tentoonstellingsverlichting. bronnen [artnet 17/10](#) en [artnet 9/10](#)

23 november. Nieuw museum Democratische Republiek Congo

De Democratische Republiek Congo (DRC) heeft sinds vandaag een museum voor nationaal erfgoed. Het museum toont honderden kunst- en culturobjecten uit alle delen van het land en wil haar collectie verder uitbreiden met voorwerpen die in de koloniale tijd naar Europa zijn verdwenen. bronnen [NOS](#), [VRT](#) en [BBC](#)

5. Restitutie

17 december. Frankrijk belooft 26 geplunderde Benin-artefacten te restitueren voor 2021. Een terugblik

Ondanks Macrons belofte om te starten met restitutie van koloniale roofkunst, is geen enkel item teruggestuurd naar Afrika. Hoe staan de zaken ervoor sinds het [Sarr-Savoy-rapport](#)? Allereerst heeft het rapport velen geïnspireerd het onderwerp op de kaart te zetten, zijn vanuit andere landen al koloniale werken gerestitueerd en is er o.a. in Congo een nieuw museum gebouwd. In Frankrijk zijn de voorstellen uit het rapport echter onmogelijk uit te voeren zonder een wijziging van de Franse wetgeving en een beveiligde locatie in Benin. Toch heeft Frankrijk laten weten 26 werken te willen teruggeven aan Benin voor 2021, en is de Franse senaat ondertussen een nieuw onderzoek gestart naar het wettelijk kader voor restitutie om "het juridische grijze gebied rond recente initiatieven van de regering te verdrijven". De resultaten worden verwacht in het voorjaar van 2020. bronnen [The Art Newspaper 17/12](#) en [The Art Newspaper 12/11](#)

12 november. Chinese President Xi Jinping stookt in de Griekse restitutie-vete

Op een staatsbezoek in Athene steunde de Chinese President Xi Jinping zijn Griekse gastheren in hun strijd om een Parthenon-fries; een werk afkomstig uit het Parthenon dat rond 1800 door de Britten uit Griekenland geroofd zou zijn. Al jaren eist de Griekse regering het werk van het Verenigd Koninkrijk terug. Stoken in deze Grieks-Britse vete kost Xi Jinping weinig en levert veel op: China toont zich hiermee als wreker van westerse koloniale misdaden. bronnen [France24](#) en [NRC](#)

17 Oktober. Duitsland richt helpdesk op voor koloniaal erfgoed

In Duitsland is een helpdesk in oprichting voor de behandeling van artefacten uit het koloniale tijdperk. Een open brief van wetenschappers en curatoren, waaronder Bénédicte Savoy en Felwine Sarr, eiste meer transparantie over collecties. De helpdesk is bedoeld voor zowel Duitse individuen en instituten als die uit de betreffende landen waarvan Duitsland koloniaal erfgoed in bezit heeft. De verwachte opening is het eerste kwartaal van 2020. bron [The Art Newspaper](#)

15 oktober. Nederlands regering wil beleidskader voor restitutie koloniaal erfgoed

Minister Van Engelshoven heeft de Raad voor Cultuur verzocht een Commissie Nationaal kader koloniale collecties in te stellen. Hiermee wil de regering een nationaal beleidskader ontwikkelen voor collecties met een koloniale context. De commissie is onder leiding van Lilian Gonçalves-Ho Kang You en zal een toekomstvisie schetsen op koloniaal erfgoed in het algemeen en de omgang met (verzoeken tot) teruggave in het bijzonder. bron [Raad voor Cultuur](#)

Kamerbrief minister van Engelshoven over instelling Commissie Nationaal kader koloniale collecties

25 september. Het Illinois State Museum restitueert 42 werken aan Australian First Nations

Na tien maanden overleg tussen het Illinois State Museum en de Australian First Nations, de belangenorganisatie voor Aboriginals, is besloten om 42 werken uit het museum terug te geven. De werken zijn verzameld door een antropoloog van de Universiteit van Chicago, die tussen 1929 en 1931 met Australische Aboriginal-gemeenschappen werkte. Sommige objecten zijn voor het laatst in 1981 tentoongesteld. bron [Illinois State Museum](#)

6. Uitingsvrijheid

14 oktober. Arrest BenGH - Merk van een ander in kunstwerk verwerken mag

Het Benelux Gerechtshof heeft beslist dat een kunstenaar een merk van een ander mag verwerken in een kunstwerk op grond van artikel 10 EVRM - in het bijzonder de artistieke vrijheid -, mits het de "*kunstuiting het originele resultaat is van een creatief vormgevend proces*" en gebruik van het merk niet gericht is op het toebrengen van schade van de merkhouders. De uitspraak is het resultaat van een Belgische rechter die een prejudiciële vraag besloot te stellen aan het Benelux Gerechtshof over of de artistieke vrijheid een geldige reden kan zijn binnen het merkenrecht, waardoor er geen sprake is van merkinbreuk. bronnen [Mediareport](#) en [ie-forum](#)

Benelux Gerechtshof, 14 oktober 2019, A 2018/1/8 (Hennessy tegen Cedric Art)

17 oktober. San Francisco trekt opdracht aan een kunstenaar in voor beeld Maya Angelou

Twee weken nadat kunstenaar Lava Thomos een competitie van San Francisco's kunstcommissie heeft gewonnen om een standbeeld ter ere van Maya Angelou te maken, wordt de toekenning ingetrokken en gaat de stad opnieuw een contest uitschrijven. De reden is onduidelijkheid over de voorwaarden van de contest: Beslissingen zijn genomen door een vrouwenquotum die op de achtergrond meespeelde. De stad wil dat meer vrouwelijke kunstenaars een kans krijgen, omdat nu slechts 2% van de werken van vrouwen afkomstig is. De nieuwe contest moet de beoordelingscriteria inzichtelijker vooraf weergeven. bron [The Art Newspaper](#)

7. Overig nieuws

19 december. Prinsessen voldeden erfbelasting met kunst en oude auto's

Uit een item van Zembla is gebleken dat de koninklijke familie verkopen van haar cultureel erfgoed heeft gebruikt als inkomensaanvulling en afkoop van belastingen. De Volkskrant meldt dat "de prinsessen Irene, Margriet en Christina hebben een deel van de belasting die zij moesten betalen over de erfenis van hun moeder Juliana voldaan door kunstwerken uit paleis Soestdijk te verkopen aan het Rijk. Op die manier konden zij ruim 8,8 miljoen euro aftrekken van de verschuldigde erfbelasting." De afgesproken verplichting dat die kunst daarna openbaar toegankelijk moet zijn, is

niet nagekomen. Het NRC schrijft dat zowel prins Bernard als koningin Juliana in stilte erfgoed en inventarissen aan het rijk verkochten. bronnen [Zembla](#), [de Volkskrant](#) en [NRC](#)

19 december. HvJ EU – Tom Kabinet: Doorverkoop tweedehands e-books mag niet

Het leveren van e-books is een mededeling aan het publiek als een aanzienlijk aantal personen tegelijkertijd of achtereenvolgens toegang kan krijgen tot hetzelfde werk; dit is het geval via een downloadlink.

Het [Usedsoft-arrest](#) - waarin het HvJEU oordeelde dat uitputting zich niet enkel uitstrekt tot kopieën van computerprogramma's op een fysieke drager – is niet van toepassing op e-books. Het Hof beslist hiermee dat de doorverkoop van tweedehands e-books via het online platform Tom Kabinet een mededeling aan het publiek is die niet valt onder de gebruikslicentie die de koper is aangegaan tijdens de originele aankoop van het e-book. Zie voor verdere uiteenzetting [Boek9.nl](#).

[HVJEU, 19-12-2019: NUV vs. Tom Kabinet, ECLI:EU:C:2019:1111 - C-263/18](#)

27 november. Mogelijk uitstel Omgevingswet

De Omgevingswet, een nieuwe wet waarbij tientallen wetten omtrent ruimtelijke ordening worden samengevoegd tot één, wordt mogelijk uitgesteld. De implementatie is omvangrijk en vergt meer voorbereiding. Gemeenten vrezen voor een tekort aan financiële mogelijkheden en middelen om de wet goed ten uitvoer te brengen. De wet ziet o.a. op bescherming van cultureel erfgoed en participatie van belanghebbenden (burgers, bedrijven, instellingen) wordt een belangrijk onderdeel; 'de burger zou weer grip moeten krijgen over zijn eigen leefomgeving.'

De minister voor Milieu en Wonen wil uiterlijk 1 juli 2020 samen met het parlement besluiten of de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2021 nog steeds haalbaar is. In een brief aan de Tweede Kamer van 29 november 2019 ([Kamerstuk 33118, nr. 123](#)) schetst zij de stand van zaken van de wetgeving, het [Digitaal Stelsel Omgevingswet \(DSO\)](#) en de implementatie van de wet. 15 januari [vergadert](#) de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de Omgevingswet. bron [NRC](#)

[Omgevingswetportaal.nl](#)

17 november. Kunstenaar won jarenlange juridische strijd om 3D-scan van Nefertiti

Een kunstenaar heeft een juridische strijd van drie jaar gewonnen om een Duits museum te dwingen haar 3D-scan en de data van een borstbeeld van Nefertiti publiekelijk en gratis online vrij te geven. De technisch onderlegde kunstenaar Cosmo Wenman probeerde drie jaar geleden toegang te krijgen tot de data van de hoogwaardige full-colour 3D scan van de buste via een verzoek om vrijheid van informatie, die van toepassing is op alle door de staat gefinancierde organisaties, maar hij werd geconfronteerd met een reeks bizarre hindernissen, waaronder het onder toezicht bekijken van de scan op het Duitse consulaat in Los Angeles (waar hij is gevestigd), alsof de gegevens een soort staatsgeheim waren. Wenman is voornemens meer musea hiertoe te bewegen. bron [artnet](#)

14 november. Arrest HvJ – Spedidam vs. Frankrijk: Impliciete toestemming auteursrecht toegestaan?

Is het toelaatbaar dat een lidstaat in zijn wetgeving inzake het auteursrecht voorziet in een vermoeden dat de uitvoerend kunstenaar van een bepaald werk een openbare instelling die tot taak heeft audiovisuele opnamen te bewaren, toestemming heeft gegeven om het werk te publiceren en, indien nodig, te exploiteren door middel van een stilzwijgende overdracht van de rechten van de uitvoerend kunstenaar?

Hof: Artikel 2, onder b), en artikel 3, lid 2, onder a), van richtlijn 2001/29/EG verzetten zich niet tegen een nationale wettelijke regeling die met betrekking tot de exploitatie van audiovisuele archieven door een daartoe aangewezen instelling een weerlegbaar vermoeden invoert dat de uitvoerend

kunstenaar toestemming heeft gegeven voor de vastlegging en de exploitatie van zijn uitvoering, wanneer die uitvoerend kunstenaar deelneemt aan de opname van een audiovisueel werk met het oog op uitzending ervan. bron rechtspraak.nl

<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/nre-2019-nr-12.pdf>

[HvJ EU, 14-11-2019, C-484/18 \(Spedidam vs. Frankrijk\), ECLI:EU:C:2019:970](#)

Opmerkelijk

2 december. Deense kunstenaar voorkomt dat schilderij verwerkt wordt in horloges

Een rechtbank in Denemarken heeft het luxe horlogemerak Letho verboden een schilderij van kunstenaar Tal R te vernielen enkel om deze te verwerken in exclusieve horloges. Het schilderij met de naam *Paris Chic* werd op een veiling verkocht voor ruim 80.000 euro. Een paar maanden na de veiling maakten de eigenaren van het luxe horlogemerak - Dann Thorleifsson en Arne Leivsgard - bekend dat ze het werk wilden opknippen en verwerken in de wijzerplaten van maximaal 300 horloges met een verkoopwaarde van 1400 euro. bron NOS

U ontvangt deze nieuwsbrief omdat u lid bent van de VKCR. Mocht u deze nieuwsbrief niet op prijs stellen dan kunt u zich afmelden voor toekomstige nieuwsbrieven via [deze link](#), of door een email te sturen naar nieuws.vkcr@gmail.com. Vragen, aanbevelingen, evenementen en opmerkingen kunnen gericht worden aan Laurens Kasteleijn en Annelies Lesuis, namens de redactie.